

Ten geleide

HZ Kenniscentrum Kusttoerisme heeft vier deelonderzoeken uitgevoerd ten behoeve van het haalbaarheidsonderzoek Duiken in Zeeland. Deze zijn mede mogelijk gemaakt door een subsidie in het kader van “Zeeland in Stroomversnelling” van Provincie Zeeland.

Drie van de deelonderzoeken hebben betrekking op toerisme. Allereerst is op basis van bestaande onderzoeksgegevens in beeld gebracht hoe groot de toeristisch-recreatieve markt in Zeeland is: uit hoeveel personen bestaat de potentiële markt voor Duik in Zeeland? Vervolgens is door middel van een consumentenenquête gepeild hoeveel mensen interesse hebben in het duikconcept. Ten slotte is op basis van wetenschappelijke literatuur en een analyse van best practices verkend op welke wijze natuureducatie een plek kan krijgen in het duikconcept.

Het vierde deelonderzoek betreft een verkenning van het maatschappelijke draagvlak. Door middel van tien interviews met belanghebbende organisaties zijn meningen ten aanzien van het duikconcept in beeld gebracht.

Elk deelonderzoek is vastgelegd in een afzonderlijke rapportage. In voorliggend document zijn de belangrijkste uitkomsten van de vier deelonderzoeken samengevat.

Analyse marktomvang in Zeeland

Eigen inwoners

Zeeland telt 385.000 inwoners, die gemiddeld 75 uitstapjes per jaar ondernemen. Dit betreft alle ondernomen activiteiten, van fiets- en wandeltochten tot uit eten gaan en winkelen voor plezier.

Dagbezoekers van buiten Zeeland

Met name inwoners uit de aangrenzende provincies Noord-Brabant en Zuid-Holland komen naar Zeeland voor een daguitstapje. De 2,5 miljoen Brabanders ondernemen gemiddeld genomen de meeste uitjes naar Zeeland, namelijk 1,7 uitjes per jaar. De 3,7 miljoen inwoners van Zuid-Holland ondernemen gemiddeld 0,8 uitjes naar Zeeland per jaar. De Nederlandse dagbezoekers komen met name naar Zeeland om buiten te recreëren (strand!) en zitten graag op een terras of gaan uit eten. Vanuit de Belgische buurprovincies Antwerpen, Oost- en West-Vlaanderen ondernemen zo’n 2,6 miljoen inwoners regelmatig uitstapjes in Nederland, waarbij Zeeland een populaire bestemming is voor fietsen, wandelen, winkelen en culinaire activiteiten.

Vanuit de regio’s Nordrhein-Westfalen en Niedersachsen in Duitsland zijn er 7,6 miljoen personen die minimaal één keer per jaar naar Nederland gaan voor een daguitstapje. Van de daguitstapjes in Nederland vindt circa 7% in Zeeland plaats, waarbij het strand en uit eten gaan favoriet is.

Vakantiegangers

Jaarlijks overnachten ruim 2,5 miljoen gasten in, door het CBS geregistreerde, accommodaties. Daarnaast zijn er circa 115.000 vaste gasten in Zeeland (Onderzoek vaste gasten Zeeland, 2017). Verder vinden nog 2 miljoen overnachtingen plaats in niet-geregistreerde accommodaties. Naar schatting zijn dit ruim 530.000 gasten. Totaal verblijven jaarlijks ruim 3,1 miljoen vakantiegangers in Zeeland.

Prognoses toekomst

Prognoses van NBTC Holland Marketing (2018) spreken over een verdere groei van het toerisme. In Perspectief 2030 stond de prognose dat het aantal nationale en internationale verblijfstoeristen aan de Nederlandse kust tot 2030 met ruim 50% zou toenemen. Deze groei zou worden aangejaagd door de herkomstlanden Nederland, België en Duitsland. De coronacrisis heeft deze continue groei doorbroken. In 2020 nam het aantal internationale toeristen wereldwijd met 74% af. Desondanks blijkt uit alle analyses dat de reisbehoefte onverminderd groot is en dat vooral de vakantielanden dichtbij snel herstel zullen laten zien.

Consumentenenquête

Respondenten

Wat vindt de consument van een duikgondel? Wat zijn de wensen en behoeften bij zo'n concept? Deze vragen zijn voorgelegd door middel van een enquête, die door 855 respondenten is ingevuld. 27 procent van de respondenten is inwoner van Zeeland, 43 procent komt uit een andere provincie in Nederland en 30 procent komt uit het buitenland. De leeftijd van de respondenten varieerde van 13 tot en met 88 jaar, een overgrote meerderheid (74 procent) is ouder dan 50 jaar. De uitkomsten van deze enquête zijn niet representatief voor alle inwoners en bezoekers van Zeeland, maar geven een indruk van de meningen die leven.

Uitkomsten

67 procent van de respondenten zou graag meer willen weten over wat er zich onder water afspeelt. 68 procent zou het leuk vinden om de Zeeuwse onderwaterwereld te verkennen door middel van beelden en/of verhalen. In de enquête werd een artist impression van de duikgondel getoond met een korte uitleg van het concept. 63 procent van de respondenten staat positief tegenover het concept en wil deze zeker of waarschijnlijk bezoeken. 21 procent twijfelt over het concept of heeft geen mening op basis van de eerste beschrijving. 8 procent vindt het idee verschrikkelijk en zou het zeker niet bezoeken. In de vragenlijst is vervolgens ingegaan op wensen en behoeften ten aanzien van faciliteiten, tijdsduur en informatievoorziening. Het merendeel van de respondent (61 procent) geeft de voorkeur aan een duikgondel in combinatie met een belevingscentrum.

Natuureducatie

Het concept Duik in Zeeland heeft naast een recreatieve doelstelling ook een educatieve doelstelling. In dit deelonderzoek is verkend op welke wijze recreatieve voorzieningen kunnen bijdragen aan natuureducatie, zowel vanuit de wetenschappelijke literatuur als vanuit de praktijk: bij voorzieningen in Nederland en buurlanden met een soortgelijke educatieve doelstelling, zoals dierentuinen, aquaria, opvangcentra en soortgelijke locaties.

Literatuurverkenning

Vanuit de literatuur blijkt dat interactieve educatie een succesvol instrument kan zijn om informatie over biologie, ecologie en natuurbehoud aan een breed publiek te presenteren en natuurbehoud te bevorderen. Belangrijke factoren die de tevredenheid van bezoekers over hun safari-ervaring beïnvloeden zijn het aantal zichtbare dieren, aantallen bezoekers, de diversiteit van dieren en de kennis en vaardigheden van gidsen. Dit zijn factoren die ook een rol zullen spelen bij de tevredenheid over het duikconcept, omdat ook daar sprake is van de wens dieren te willen zien in hun natuurlijke leefomgeving.

Praktijkvoorbeelden

In de rapportage wordt een groot aantal voorbeelden van natuureducatie op verschillende locaties in Nederland en buurlanden getoond. Hieruit blijkt dat een groot aantal verschillende vormen van natuureducatie mogelijk is in de praktijk. Elk van deze vormen heeft voordelen, nadelen en verschillende andere aspecten. In totaal worden er op de onderzochte locaties veel uiteenlopende vormen van natuureducatie aangeboden aan bezoekers. Op het grote merendeel van de onderzochte locaties wordt een combinatie van verschillende vormen van natuureducatie aangeboden aan bezoekers.

Verkenning maatschappelijke draagvlak

Er zijn tien interviews afgenomen met belanghebbende partijen, waaronder natuur- en landschapsorganisaties, sportbonden (onderwatersport, sportvisserij) en vertegenwoordigers van de beroepsvisserij en de vrijetijdsector.

Uit de interviews blijkt dat er sprake is van uiteenlopende meningen over het concept. Universeel geldt dat men het idee van de onderwaterwereld beleefbaar maken zeer sympathiek vindt. Veel partijen werken aan het beter zichtbaar en beleefbaar maken van de onderwaterwereld en dit concept zou daar een mooie bijdrage aan kunnen leveren.

Of een duikgondel daarvoor de beste oplossing is, daarover verschillen de meningen. Een deel van de respondenten is van mening dat alleen een duikgondel - zonder bijbehorend experience centre of als toevoeging op een bestaande attractie / informatiecentrum - een relatief beperkte impact heeft op natuur en landschap en dat het daarom, onder voorwaarden, mogelijk moet zijn dit te realiseren.

Andere respondenten maken zich zorgen over de omvang van het uiteindelijke complex en de invloed daarvan op natuur en landschap. Daarnaast hebben veel respondenten twijfels over het zicht onder water en over de kans om onderwaterleven te zien. Ook hebben diverse respondenten over beperkingen van openingstijden als gevolg van slecht weer en/of onstuimig water. Er worden daarom diverse alternatieve suggesties gedaan voor andere vormen van beleving: van een niet-bewegend onderwaterobservatorium tot een Omniversum-achtige filmbeleving.

Diverse respondenten hebben bedenkingen geuit over de economische haalbaarheid van een gondel-constructie, mede doordat andere ideeën uit het verleden nooit ten uitvoer zijn gebracht en/of doordat een voormalig onderwaterobservatorium bij Scharendijke failliet ging.

Alle respondenten vinden het van groot belang dat natuur en landschap niets te lijden hebben van deze nieuwe beleving. Eventuele schade zou moeten worden gecompenseerd door het toevoegen van natuurwaarden. Ook pleiten veel respondenten ervoor om het concept - als het er komt - te koppelen aan bestaande bezoekersstromen en -hotspots, waarvoor reeds infrastructuur en voorzieningen zijn aangelegd. Op deze manier wordt het landschap en de infrastructuur het minst belast en kan synergie worden gecreëerd met bestaande voorzieningen en ondernemers.